

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ СУЧАСНОЇ НАУКИ Й ТЕХНІКИ В РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ

**Матеріали
міжвідомчого науково-практичного круглого столу
(Київ, 25 лютого 2021 року)**

**Київ
2021**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ СУЧАСНОЇ НАУКИ Й ТЕХНІКИ В РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ

Матеріали
міжвідомчого науково-практичного круглого столу
(Київ, 25 лютого 2021 року)

Київ
2021

Редакційна колегія:

Черней В. В., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Гусарев С. Д., перший проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Тихонов С. В., завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ;

Шаповаленко Є. В., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Корольчук В. В., провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 18 лютого 2021 року (протокол № 5)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть особисто автори

Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 25 лют. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 200 с.

УДК 343.98

Михайличенко Борис Валентинович,
завідувач кафедри судової медицини
та медичного права Національного медичного
університету імені О. Богомольця, доктор
медичних наук, професор;

Біляков Андрій Миколайович,
професор кафедри судової медицини
та медичного права Національного медичного
університету імені О. Богомольця, доктор
медичних наук, професор

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНТАМІНАЦІЇ БІОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ СТОРОННЬОЮ ДНК НА МІСЦІ ПОДІЇ

Під час розслідування кримінальних справ проти життя та здоров'я людини виключне значення має огляд місця події та отримання доказів стосовно події, яка сталася. Така діяльність відноситься до невідкладної слідчої дії та регламентована кримінальним процесуальним кодексом [1]. Згідно ст. 237 для «виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів .... З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів».

Якщо місце події пов'язане із знайденням трупа, то у такому разі його огляд відповідно до вимог ст. 238 [1] проводить слідчий, прокурор «за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта».

Чинні «Правила роботи врача-специалиста в области судебной медицины при наружном осмотре трупа на месте его обнаружения» передбачають не тільки виконання огляду трупа, але й допомогу слідчому у пошуку слідів, які схожі на кров, сперму або інші виділення людського організму, а також сприяння щодо їх вилучення [2].

Безперечно, що виявлення слідів крові та інших біологічних об'єктів, які є речовими доказами, допомагає слідству з'ясувати цілу низку важливих питань під час розкриття злочину.

Останім часом в практичній діяльності для вирішення питань щодо індивідуального походження крові, сперми або інших виділень людського організму, які були знайдені під час огляду місця події, особлива увага приділяється застосуванню ДНК-досліджень, які мають значний інформаційний потенціал. В той же час ДНК-дослідження потребують дотримання низки певних вимог для отримання валідної інформації [3].

Загально відомо, що у такій невідкладній слідчій дії, як огляд місця події, приймає участь ціла низка фахівців, яким слідчий і надає завдання.

На місці події на різних предметах та речах можуть бути різні біологічні об'єкти, які являють собою речові докази та містять генетичну інформацію про особу, яка їх залишила. Виконання пошуку біологічних об'єктів на місці події відбувається не в першу чергу. За таких обставин перебування на місці події низки фахівців несе в собі загрозу щодо їх контамінації сторонніми ДНК. Крім того, існує так звана кросконтамінація, коли на одному носії знаходяться декілька біологічних об'єктів, які були залишені декількома особами. Кросконтамінація може також виникнути і під час транспортування об'єктів для подальшого дослідження в лабораторних умовах.

Для запобігання контамінації зразків з місця події іншою сторонньою ДНК пропонують низку організаційних заходів – присутність на місці події мінімальної кількості осіб, використання учасниками огляду місця події масок, обов'язкове використання під час вилучення біологічних зразків перчаток із регулярною їх заміною та окремого інструментарію щодо кожного біологічного зразку. При виявленні під час ДНК-дослідження декількох ДНК в одному біологічному зразку необхідно додатково з'ясувати ДНК профіль осіб, які приймали участь в огляді місця події.

Крім того, існує можливість руйнації ДНК у біологічних об'єктах внаслідок несприятливих погодних умов. Всі ці фактори можуть негативно вплинути на результат ДНК-дослідження.

Найбільш ефективним засобом попередження та унеможливлення контамінації та кросконтамінації ДНК з місця події сторонньою ДНК і збереження властивостей ДНК є виключення можливості як контакту будь-яких осіб із ділянкою об'єкта-носія речового доказу, так і декількох ділянок з біологічними нашаруваннями між собою, а також захист біологічного об'єкту від негативних факторів зовнішнього середовища.

В пошуках шляхів вирішення цієї проблеми нами було розроблено та запатентовано «Захисне покриття для запобігання контамінації стороннім генетичним матеріалом об'єктів біологічного походження та збереження їх властивостей» [4].

Таке захисне покриття має захисну матеріальну прозору основу, антиадгезивне покриття–підложку та клейовий адгезивний шар, який у вигляді смуги сполучає між собою ці два шари захисного покриття. Захисна матеріальна основа виконана у вигляді, наприклад, наліпки, а її поверхня може бути перфорованою з отворами або частково перфорованою із неповними отворами, вільні фрагменти яких є нахиленими, що не дозволяє щільно прилягати захисній поверхні до біологічного об'єкту. Це забезпечує можливість висихання біологічного об'єкту під захисним покриттям. Захисне покриття має ергономічне утворення у вигляді язичкового елементу для зручного його відшарування від підложки.

Після знайдення біологічного об'єкту під час огляду місця події захисне покриття розташовують над його поверхнею, наприклад,

прямою крові, та використовуючи язичковий елемент, відшаровують покриття від підложки і покривають ним біологічне нашарування. Адгезивний шар, який розташований по периметру захисного покриття, забезпечує його фіксацію до поверхні, на якій знаходиться біологічний об'єкт. Враховуючи те, що захисне покриття є прозорим, то існує можливість подальшого вимірювання його розмірів та візуального вивчення його особливостей.

Використання такого захисного покриття в практичній діяльності під час огляду місця події дозволяє відмежувати ділянку із біологічним об'єктом від зовнішнього середовища та від його негативних погодних умов, унеможливує контамінацію стороннім генетичним матеріалом, забезпечує висихання вологого біологічного об'єкту та є ефективним засобом для попередження контамінації і кросконтамінації біологічних об'єктів на місці події та під час їх транспортування для подальшого дослідження їхнього ДНК профілю.

Список використаних джерел

1. Кримінальний-процесуальний кодекс України // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. Поточна редакція станом на 2021 р.).

2. Матышев А.А. Осмотр трупа на месте его обнаружения: Руководство для врачей // Л., Медицина, 1989. С. 249–256.

3. Михайличенко Б.В., Мішалов В.Д., Біляков А.М., Войченко В.В. Судово-медична експертиза об'єктів біологічного походження за STR локусами ядерної ДНК з використанням полімеразно-ланцюгової реакції // К., 2013. – 82 с.

4. Михайличенко Б.В., Біляков А.М. Захисне покриття для запобігання контамінації стороннім генетичним матеріалом об'єктів біологічного походження та збереження їх властивостей // Патент UA 107997, опубл. 10.03.2015 р., Бюл. № 5.

Мищенко Олексій Васильович,
співробітник Служби безпеки України,
кандидат юридичних наук

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧЕРЕЗ УХВАЛЕННЯ ВИПРАВДУВАЛЬНИХ ВИРОКІВ

Правозастосування кримінально-процесуальних норм на досудовому розслідуванні характеризується своєю складністю, специфікою, яка вимагає від слідчого, процесуального керівника докладання додаткових зусиль та особливого підходу, активної взаємодії з оперативними працівниками.

Розглянемо деякі процесуальні аспекти, недотримання яких на досудовому розслідуванні має не тільки негативні наслідки для кримінального провадження через ухвалення виправдувального вироку, але й порушення прав і свобод інших учасників провадження,